

FORUM

delle Camere di Commercio dell'Adriatico e dello Ionio
of the Adriatic and Ionian Chambers of Commerce
Gospodarskih Komora Jadransko-jonskog područja

Women's entrepreneurship
of the Adriatic and Ionian Area

8. KONGRES PODUZETNICA JADRANSKO-JONSKOG PODRUČJA

24.-25. LISTOPADA 2013.

Dubrovnik

U organizaciji Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora, Okruglog stola za žensko poduzetništvo pri Forumu i HGK Županijske komore Dubrovnik, te uz suorganizaciju Hrvatske udruge poslovnih žena Krug, održan je 24.-25. listopada 2013. u Dubrovniku 8. kongres poduzetnica jadransko-jonskog područja.

Kongres je održan pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ive Josipovića, a svojom je temom, "**Banke u gospodarskoj krizi – žensko poduzetništvo**", privukao 80-ak poduzetnica i poslovnih žena iz pet zemalja jadransko-jonske regije (Italije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Albanije).

U uvodnom dijelu skup su pozdravili:

- **Rodolfo Giampieri**, predsjednik Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora;
- **Terezina Orlić**, predsjednica HGK Županijske komore Dubrovnik i Hrvatske udruge poslovnih žena Krug;
- **Zdenka Lončar**, pomoćnica ministra poduzetništva i obrta RH;
- **Helena Štimac Radin**, ravnateljica Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH;
- **Marija Vučković**, zamjenica dubrovačko-neretvanskog župana te gradonačelnik
- **Andro Vlahušić**, Načelnik Općine Dubrovnika.

Iz susjednih zemalja uvodno su se obratile:

- **Selma Jakupović**, zastupnica Zastupničkog doma Parlamenta F BiH
- **Ljiljana Filipović**, potpredsjednica Privredne komore Crne Gore.

Pročitano je i pismo **Jadranke Radovanić**, predsjednice HGK Županijske komore Split i koordinatorice Okruglog stola za žensko poduzetništvo Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora, koja je sudjelovala u pokretanju i osnivanju kako Foruma tako i kongresa poduzetnica.

U plenarnom dijelu prof. dr. sc. **Ivan Lovrinović** s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu održao je dojmljivo predavanje na temu "Što je zapravo suvremena banka". Pošavši od teze da suvremeni novac i rad suvremene banke počivaju na povjerenju, Lovrinović je dao viđenje osobina i funkcioniranja suvremenog bankarskog sustava, nastanka financijske krize, promjene odnosa banke i klijenta, gubitka morala/etike i mogućnosti etičkog bankarstva.

Fokusirajući se na odnos banaka prema ženama poduzetnicama, ukazao je na neke od osobina poduzetnica. Tako istraživanja pokazuju da žene u svoje poduzetničke pothvate, odnosno osnivanje tvrtki, kreću s manjim kapitalom, izbjegavaju financiranje emisijom duga i osjetno manje koriste fondove rizičnog kapitala. Kod žena je također više izražen strah od duga prema bankama nego kod muškaraca.

Banke pak od žena poduzetnica traže veća jamstva, zaračunavaju im se više kamatne stope na kredite, dok su pozitivne percepcije vezane za veću odgovornost žena u vraćanju duga, iskreniji pristup, sve bolje umrežavanje, manju sklonost rizicima itd.

Lovrinović je rezimirao da su posebni programi financiranja poduzetnica nužni, kao i da ženama u poduzetništvu treba još više pomoći. Posebni programi financiranja moraju se u Hrvatskoj razviti od strane države ali i financijskih institucija, a posebice banaka, a morali bi sadržavati: povoljnije kamatne stope koje se mogu subvencionirati, manje zahtjevne kolaterale, mentoriranje žena poduzetnica pri financiranju vlastitih tvrtki, fleksibilnije sheme otplate kredita i zajmova itd. Također bi posebnim programom države i lokalnih zajednica trebalo razvijati politiku pomoći ženama poduzetnicama da u isto vrijeme mogu biti majke i poduzetnice, što znači razvijeniju mrežu dječjih vrtića, subvencioniranje smještaja u vrtićima, povoljnije uvjete kreditiranja tvrtki žena poduzetnica i dr.

Anna Danti iz Opće uprave za poduzetništvo i industriju Europske komisije održala je prezentaciju "Pristup kreditima namijenjenim ženama poduzetnicama". Žene imaju veliki poduzetnički potencijal, ali samo 34,4% samozaposlenih u EU i 30% među start up poduzetnicima su žene. Ženska se poduzeća razlikuju od muških: žene nailaze na više teškoća pri započinjanju biznisa i u pristupu financijama, bolje su u umrežavanju al nedovoljno koriste te mreže u poslu, šire posao jedino ukoliko im obiteljske obveze dopuštaju da rade duže i ukoliko su sigurne u uspjeh. Muškarci su optimističniji ali žene su više realistične po pitanju profitabilnosti. Danti je govorila o pristupu financijama za poduzetnice, podršci ženama u poduzetništvu, nužnosti razvoja njihovih poduzetničkih znanja i vještina, E-platfomi za žensko poduzetništvo i dr.

Zdenka Lončar, pomoćnica ministra poduzetništva i obrta RH, iznijela je informacije o poticanju poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj. Hrvatska razumije potencijal žena poduzetnica i u Hrvatskoj se sustavno potiče žensko poduzetništvo, rekla je Lončar. Također, Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja Europske unije koja ima strategiju ženskog poduzetništva, trenutno se rade prve finalne analize Strategije razvoja ženskog poduzetništva 2010.-2013., te je u pripremi Strategija razvoja ženskog poduzetništva 2014.-2017. Iz "Poduzetničkog impulsa 2013.", do 30. rujna ove godine 38% potpora je za žene, a cilj je da to do kraja godine bude 40%. Broj poduzetnica je udvostručen u odnosu na prije deset godina, a sljedeći koraci su daljnja promocija poduzetništva žena, lakši pristup njihovu financiranju te unapređenje dostupnosti infrastrukture (jaslice, vrtići...).

Mira Krneta iz Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) predstavila je HBOR-ove kreditne aktivnosti namijenjene ženama poduzetnicama. HBOR je među rijetkima koji je razradio poseban program financiranja ženskog poduzetništva.

Nina Drakić iz Privredne komore Crne Gore informirala je o situaciji u Crnoj Gori po pitanju financiranja i podrške poduzetništvu žena. I u Crnoj Gori su poduzetnice u lošijem položaju od muškaraca, većina žena ne posjeduje vlastitu imovinu te je svega 6% nekretnina registrirano na žene. Iz toga proizlazi i problem osiguranja kredita, budući žene nemaju imovinu kojom mogu garantirati za dobivanje kredita. Od 2011. postoji kreditna linija za žene IRF, kojom su podržana 24 projekta čiji su nosioci žene.

Lamija Kozarić-Rahman, direktorica Izvozno-kreditne agencije BiH – IGA, govorila je o bankarskom sustavu u podršci izvoza BiH. Financijski sektor BiH karakterizira dominacija bankarskog sektora (86,1%), visok postotak stranog vlasništva, te relativno mali udio ostalih financijskih posrednika. Osobine bankarskog sektora u BiH su dominacija ino bankarskih grupacija, dobra likvidnost, ali i problem postojanja "loših kredita" NPL, trenutno 13,2%, što je direktna posljedica krize.

Flutura Xhabija, predsjednica Udruge poslovnih žena Albanije SHGPAZ, informirala je o bankarskom sustavu i ženskom poduzetništvu u Albaniji. Problem predstavlja nedostatak točnih podataka o ženskom poduzetništvu. Koncentracija ženskih tvrtki je u Tirani, Draču i Beratu, a s obzirom na sektore, najviše ih je u djelatnosti trgovine (56,2%), turizma (15,7%) i usluga (15,2%). Gotovo 35% uzimatelja kredita u Albaniji su žene (samo 17% poslovnih), a ženama nedostaju edukacije i treninzi za izradu poslovnih planova, pokretanje poslovanja i apliciranje za sredstva.

Monica Onori iz talijanske Retecamere održala je prezentaciju "Žene, tvrtke i pristup kreditima: obveza talijanskog komorskog sustava". Ukazala je na brojna zajednička obilježja proizišla iz prethodnih izlaganja: ženske su tvrtke najčešće manje i takve i ostaju; žene traže i dobivaju manje kredite, s manjim iznosima i većom kamatnom stopom; u krizi se to i pogoršalo pa banke više kažnjavaju ženske tvrtke jer se smatraju marginalnima. S druge strane, ženske su tvrtke likvidnije i imaju manje bankrota. U Italiji se dugo pomaže žensko poduzetništvo, a umjesto bespovratnih kredita, kao prakse iz koje se često razvija oportunističko ponašanje zbog čega se od iste i odustalo, predlažu se druge vrste financiranja. Onori je, kao rezultat svega što se čulo prvog dana kongresa, predložila izradu jedne sinteze o financijskim mogućnostima koje postoje za poduzetnice u zemljama jadransko-jonske regije. Ta bi se sinteza predstavila na sljedećem okruglom stolu za žensko poduzetništvo Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora, u svibnju 2014.

Mary Ann Rukavina Cipetić, direktorica Regionalnog centra za jednakost spolova GTF Zagreb, predstavila je postignuća u okviru regionalnog projekta "Žensko poduzetništvo – motor za stvaranje radnih mjesta u JIE", te je najavila održavanje Sajma ženskog poduzetništva jugoistočne Europe, 2.-6. travnja 2014. u Dubrovniku.

Drugog dana kongresa predstavljeni su projekti na lokalnoj razini, i to projekti **Razvojne agencije Grada Dubrovnika (DURA)**, te Kruga Ogranak Dubrovnik: **Projekt "Du2Go"**– kako koristiti lokalne komparativne prednosti za globalnu konkurentnost – ženska proizvodna zadruga "Radilice".

O projektu Europske mreže ambasadorica ženskog poduzetništva iz vlastitih iskustava govorile su ambasadorice ženskog poduzetništva: **Helena Budiša** (UHY HB EKONOM d.o.o. Split) iz Hrvatske i **Flutura Xhabija** (SHGPAZ) iz Albanije.

Primjeri dobre prakse bili su prilika da se čuje niz zanimljivih i uspješnih poslovnih priča, te su se još jednom potvrdili kao odličan način međusobnog upoznavanja i umrežavanja poduzetnica. U sklopu primjera dobre prakse predstavili su se: Poduzetnički centar Sinj, Tri Mare d.o.o. Rijeka, SPIN d.o.o. Podgorica, Detmers kontejner d.o.o. iz Svetog Križa Začretje, Multidisciplinarni obrazovni centar "PaMark" iz Podgorice, Bronte d.o.o. Rijeka, Dječiji vrtić Žižula iz Šibenika, Elementa Laborum Standard d.o.o. iz Kaštel Kambelovca i IND-EKO d.o.o. iz Rijeke.

Zaključci kongresa su:

- s obzirom na skoro donošenje Strategije razvoja Jadransko-jonske makroregije (lipanj 2014.) pozivaju se sve predstavnice žena poduzetnica iz zemalja ove regije da se aktivnije uključe, te artikuliraju svoje zahtjeve prema vladama zemalja u kojima rade i djeluju, kako bi zahtjevi poduzetnica bili involvirani u navedenu Strategiju;

- pristupit će se izradi anketnog upitnika za informaciju o postojećem financiranju (financijskim mogućnostima) za poduzetnice u svakoj od zemalja jadransko-jonske regije, a dobiveni podaci prezentirat će se na sljedećem Forumu u svibnju 2014;

- potrebno je educirati poduzetnice u pripremi dokumentacije za dobivanje kreditnih linija, potpora i projekata kroz zajednički projekt – edukacija žena u poduzetništvu;

- i dalje je potrebno inzistirati na izradi baze podataka/statistike o ženskom poduzetništvu u zemljama u kojima to još nije učinjeno, i na permanentnom praćenju istih, kao temeljne pretpostavke za razvoj ženskog poduzetništva, kao i na izradi Strategije ženskog poduzetništva u zemljama koje je nemaju;

- radi kvalitetnije pripreme i racionalizacije, a zbog izuzetno velikog angažmana na Okruglom stolu za žensko poduzetništvo pri Forumu jadransko-jonskih gospodarskih komora, kongresi poduzetnica će se ubuduće organizirati jednom u dvije godine.

I na kraju sve prisutne su pozvane na svjetski skup Međunarodne udruge poslovnih žena FCEM, koji će se održati u Dubrovniku 2.-6. travnja 2014. godine, s temom: "Komparativne prednosti u postizanju konkurentnosti".

Izvješće napisala:

Suzana Prkić Jurić

Tajništvo Okruglog stola za žensko poduzetništvo

Hrvatska Gospodarska Komora – Županijska komora Split